

**Віталій Лесик**

*Харківський національний економічний університет  
імені Семена Кузнеця, Україна*

## **ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАБЛИЖЕННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ЇХ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ**

**Vitalii Lesik**

*Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine*

## **TRENDS AND PERSPECTIVES OF BANKING CONVERGENCE IN UKRAINE BY LEVEL OF THEIR FINANCIAL STABILITY**

The approach to determining the ability of banks to change their financial stability, based on the identification of convergent-divergent tendencies in the banking sector, was improved. According to the results of the calculations of the  $\sigma$ -convergence indicators, the low values of the corresponding parameters were revealed, indicating the tendency to reduce the variance among all Ukrainian banks by the level of their financial stability. The club convergence was evaluated in each of the groups of banks in terms of high, medium and low levels of financial stability, which made it possible to determine stable positions of banks in accordance with the level of their financial stability. The list of banks for which the low level of financial stability was forecasted in the long term. The level of financial stability, which constantly changed during the analyzed period, was revealed that caused their transition to different groups.

**Keywords:** bank, financial stability, convergent-divergent analysis, groups, constancy.

**Постановка проблеми.** Початок третього тисячоліття ознаменовано посиленням розвитку світових продуктивних сил, що, у свою чергу, стало відповідним каталізатором інтеграційних процесів у національних економічних системах. Сьогодні основу інтеграції складає не лише стихійний процес взаємозалежності національних економік, але й об'єктивна необхідність у взаємоадаптації та спільному контролі і регулюванні економічних процесів у масштабах інтеграційного господарського комплексу.

В умовах транснаціоналізації банківського капіталу і глобалізації конкуренції, посилення впливу нестабільності функціонування світових фінансових ринків на конкурентоспроможність національної банківської системи, а також враховуючи пріоритетність євроінтеграційного напрямку розвитку нашої держави, особливої актуальності набуває проблема вибору оптимальних форм, напрямів і механізмів інтеграції національної банківської системи України до спільного європейського фінансового простору.

Для визначення фінансової стабільності банківського сектору України при реалізації програм розвитку фінансового ринку у вітчизняних економічно-інституційних реаліях перевіriamo наявність конвергентно-дивергентних тенденцій для банків України. Це дозволить виявити конвергентно-дивергентні процеси (зближення/віддалення) банків України за рівнем (низьким, середнім та високим) їх фінансової стабільності та проаналізувати перспективи і напрями процесу наближення різних груп (кластерів) банків України між собою.

**Аналіз останніх досліджень та виділення невирішеної частини загальної проблеми.** У 90-ті роки ХХ ст. та на початку ХХІ ст. у США та країнах Європи виникли принципово нові напрями дослідження просторової динаміки – математично обґрунтовані дослідження швидкості зближення (конвергенції) та розходження (дивергенції) основних соціально-економічних індикаторів розвитку економічних суб'єктів<sup>1</sup>. Серед вчених, які розробляли інструментарій і підходи до аналізу тенденцій конвергенції та дивергенції, слід відзначити таких дослідників, як Р. Барро і Х. Сала-і-Мартін

<sup>1</sup> Толмачев, М.Н. (2012). Теоретические и эмпирические подходы к конвергенции сельскохозяйственного производства. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3: Экономика. Экология*, 1 (20), 193–199.

(R. Barro, X. Sala-i-Martin<sup>1</sup>, Д. Ква (D. Quah)<sup>2</sup>. З російських досліджень відзначимо роботи К. Глуценка<sup>3</sup>, Є. Коломака<sup>4</sup>, Д. Зверева<sup>5</sup>, А. Іодчина<sup>6</sup>, А. Либман<sup>7</sup> тощо.

Логічно також припустити, що різні фінансові установи мають різні траєкторії розвитку, відповідно, різні довгострокові темпи зростання. В цьому випадку вирівнювання економічного, в тому числі і фінансового, розвитку суб'єктів ринку може і не відбуватися. Завданням державної фінансової політики в такому випадку є прийняття таких інструментів, які можуть підняти рівноважні рівні стійких станів зростання слаборозвинених суб'єктів фінансового ринку. Тому, запропоновано детальніше розглянути суть поняття конвергенція та визначити специфіку впливу даного процесу за рівнем фінансової стабільності банків України.

**Метою статті** є визначення конвергентно-дивергентних тенденцій серед банків України за рівнем їх фінансової стабільності та перспектив банків щодо підвищення рівня їх фінансової стабільності.

**Матеріали досліджень.** Під конвергенцією розуміється зближення рівнів розвитку країн, регіонів або суб'єктів у часі. Протилежний процес називається дивергенцією. З самого початку конвергентна теорія була націлена на допомогу менш розвиненим країнам і регіонам у досягненні рівня більш розвинених, тобто на забезпечення економічного піднесення. Створення умов для забезпечення фінансової конвергенції є виключно важливим для формування системи взаємозв'язків між економічними суб'єктами та розвитку конкурентних переваг найменш розвинених з них. Тим самим встановлюється межа розширення, що обумовлена економічною ефективністю, адже ефективність процесу конвергенції залежить від наявних відмінностей фінансових потенціалів, рівнів та темпів розвитку економічних систем, можливостей подолання значного відриву в основних макроекономічних показниках.

Найбільшого поширення набули дві концепції конвергенції – так звані  $\beta$  (бета)- і  $\sigma$  (сигма)-конвергенції. Концепція  $\beta$ -конвергенції була розглянута в роботі Р. Барро і Х. Сала-і-Мартін<sup>8</sup>; визначає конвергенцію як процес «нарощування», при якому країни з нижчим рівнем розвитку мають більш високі темпи економічного зростання. Другий тип конвергенції, тобто  $\sigma$ -конвергенція, визначається як зменшення у часі дисперсії індикаторів розвитку по виборці економічних суб'єктів. Гіпотези  $\beta$ -конвергенції та  $\sigma$ -конвергенції є взаємозалежними, однак не еквівалентними. В ряді робіт було доведено, що із абсолютної  $\beta$ -конвергенції  $\sigma$ -конвергенція напряму не слідує. Показано, що  $\beta$ -конвергенція є необхідною умовою для  $\sigma$ -конвергенції, але не є достатньою умовою,  $\beta$ -конвергенція передбачає існування тенденції до скорочення нерівності, але випадкові шоки можуть спотворювати тенденцію і навіть призводити до тимчасового збільшення відмінностей. У рамках  $\beta$ -конвергенції виділяють безумовну і умовну конвергенції. Безумовна  $\beta$ -конвергенція передбачає, що банки прагнуть до єдиної траєкторії пропорційного зростання. З цього припущення випливає, що банки мають

<sup>1</sup> Barro, R.J., Sala-i-Martin, X. (1992). Convergence. *Journal of Political Economy*, 100, 223–251. Barro, R.J., Sala-i-Martin, X. (1991). Convergence across states and regions. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1, 107–158; Barro, R.J., Sala-i-Martin, X. (2004). *Economic Growth*. Cambridge, Massachusetts; London, England, MIT Press, 47–56.

<sup>2</sup> Quah, D.T. (1993). Galton's Fallacy and Tests of the Convergence Hypothesis. *Scandinavian Journal of Economics*, 95, 47–53.

<sup>3</sup> Глуценко, К.П. (2010). Методы анализа межрегионального неравенства по доходам и их приложение к России. *Регион: экономика и социология*, 1, 54–87. Глуценко, К.П. (2012). Мифы о бета-конвергенции. *Журнал Новой экономической ассоциации*, 4 (16), 26–44; Глуценко, О.В. (2017). Інституційне забезпечення фінансової інфраструктури: шляхи зменшення уразливості. *Економіка та держава*, 5, 44–49.

<sup>4</sup> Коломак, Е.А. (2010). Изменение межрегионального неравенства в России. *Вестник НГУ. Серия: Социально-экономические науки*, Том 10, вып. 1, 78–85; Коломак, Е.А. (2009). Модели региональной политики: конвергенция и дивергенция. *Вестник НГУ. Серия: Социально-экономические науки*, Т. 9, вып. 1, 113–120.

<sup>5</sup> Зверев, Д.В., Коломак, Е.А. (2010). *Субфедеральная фискальная политика в России межрегиональные различия и связи*. Москва: Московский общественный научный фонд; Сибирский центр прикладных экономических исследований, 209.

<sup>6</sup> Иодчин, А.А. (2007). Декомпозиция межрегиональной конвергенции в России. *Аудит и финансовый анализ*, 4, 1–7.

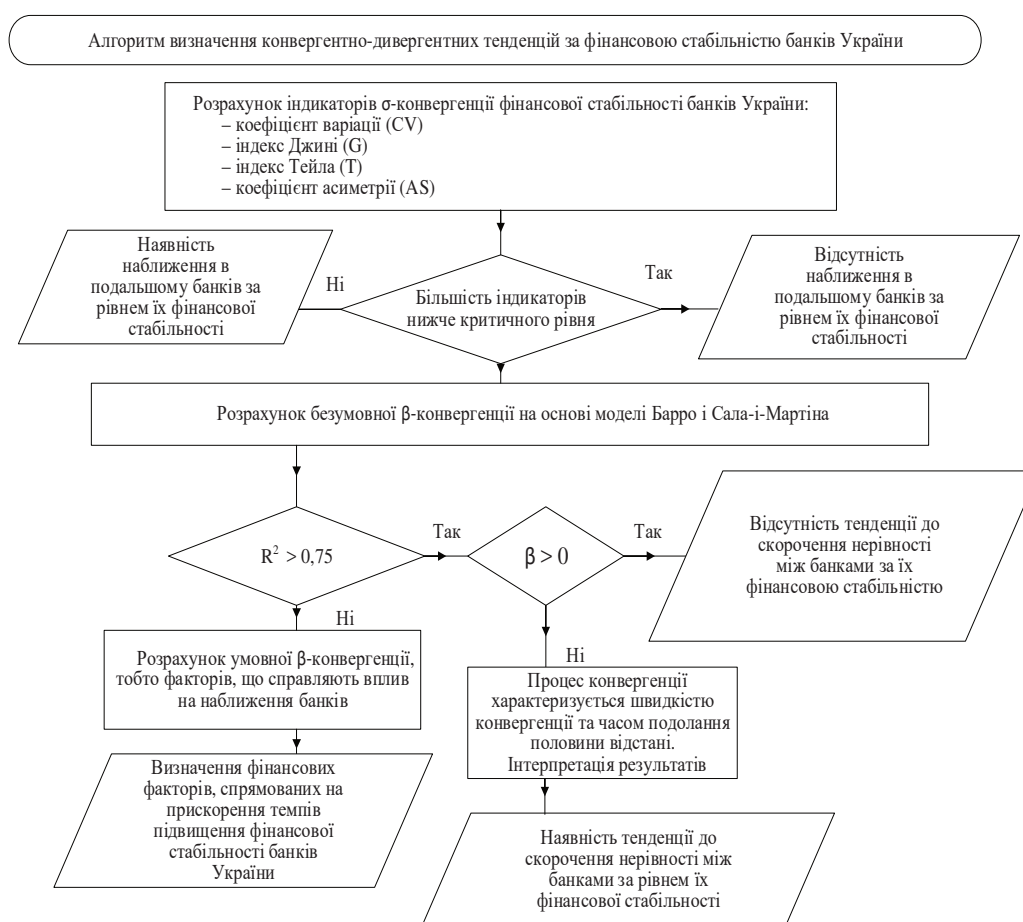
<sup>7</sup> Либман, А.М. (2006). Роль экономической интеграции и дезинтеграции на постсоветском пространстве: количественный анализ. *Проблемы прогнозирования*, 5, 58–74; Либман, А.М. (2008). Эндогенная (де) централизация и российский федерализм. *Прикладная эконометрика*, 1 (9), 23–57.

<sup>8</sup> Barro, R.J., Sala-i-Martin, X. (1992). Convergence. *Journal of Political Economy*, 100, 223–251; Barro, R.J., Sala-i-Martin, X. (1991). Convergence across states and regions. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1, 107–158; Barro, R.J., Sala-i-Martin, X. (2004). *Economic Growth*. Cambridge, Massachusetts; London, England, MIT Press, 47–56.

однорідну структуру економічної діяльності, відмінності в рівнях розвитку є тимчасовими і пояснюються виключно різними початковими рівнями доходу. В умовах суттєвих економічних, інституційних та географічних відмінностей між банками таке припущення є нереалістичним. Умовна  $\beta$ -конвергенція передбачає, що різні економічні суб'єкти мають різні траєкторії пропорційного зростання, які визначаються специфічними факторами розвитку<sup>1</sup>.

Конвергенція використовується в економіці для позначення зближення різних економічних систем, економічної та соціальної політики різних країн, тобто зближення чи нівелювання різниці. Можливості досягнення рівноважного стану означають, що банки з меншою фінансовою стабільністю повинні розвиватися більш швидкими темпами з метою порівняння з лідерами. Запропонуємо алгоритм визначення конвергентно-дивергентних тенденцій банків України за рівнем фінансової стабільності (рис. 1).

Для перевірки гіпотези про наявність  $\sigma$ -конвергенції найбільш часто використовуються показники варіації: дисперсія, середнє квадратичне відхилення або коефіцієнт варіації. Причому більш переважним є використання коефіцієнта варіації: на відміну від дисперсії або середнього квадратичного відхилення варіація не залежатиме від розмірності і масштабу. Крім того, можна використовувати і такі показники нерівності, як коефіцієнт асиметрії, коефіцієнт Джині та індекс Тейла<sup>2</sup>.



**Рис. 1. Алгоритм визначення тенденції зближення банків України за рівнем їх фінансової стабільності**

<sup>1</sup> Гурьянова, Л.С. (2011). Модели межрегиональной конвергенции. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Дала, 2 (156), Ч. 1, 59–65*; Зверев, Д.В., Коломак, Е.А. (2010). *Субфедеральная фискальная политика в России межрегиональные различия и связи*. Москва: Московский общественный научный фонд; Сибирский центр прикладных экономических исследований, 209; Толмачев, М.Н. (2012). Теоретические и эмпирические подходы к конвергенции сельскохозяйственного производства. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3: Экономика. Экология, 1 (20), 193–199*.

<sup>2</sup> Раевна, Е.В., Бобкова, А.Ю. (2011). Диагностика неравномерности в доходной части региональных бюджетов Украины. *Бизнес Информ, 7 (1), 56–58*.

– коефіцієнт варіації (CV):

$$CV = \frac{\sqrt{\frac{1}{P} \sum_{i=1}^n (x_i - x)^2}}{x} \quad (1)$$

– індекс Джині (G):

$$G = \frac{1}{x} * \frac{1}{n(n-1)} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |x_i - x_j| \quad (2)$$

– коефіцієнт асиметрії (AS):

$$AS = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - x)^3}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - x)^2} * \sum_{i=1}^n (x_i - x)^2} \quad (3)$$

– індекс Тейла:

$$T = \sum_{k=1}^n \left( \frac{\frac{x_k}{\sum_{i=1}^n x_i} \ln x_k}{\frac{x_k}{\sum_{i=1}^n x_i} \frac{1}{n}} \right) \quad (4)$$

де  $x_i$  і  $x_j$  – значення змінної в  $i$  та  $j$ -ому банку;  
 $i=1 \dots n$ ,  $j=1 \dots n$ ;  
 $n$  – кількість банків.

Для перевірки гіпотези були використані розраховані інтегральні показники оцінки фінансової стабільності банків України за 2007–2016 рр. Індикатори  $\sigma$ -конвергенції включають: коефіцієнт варіації (CV), коефіцієнт Джині (G), індекс Тейла (T) і коефіцієнт асиметрії (As) (табл. 1).

Таблиця 1

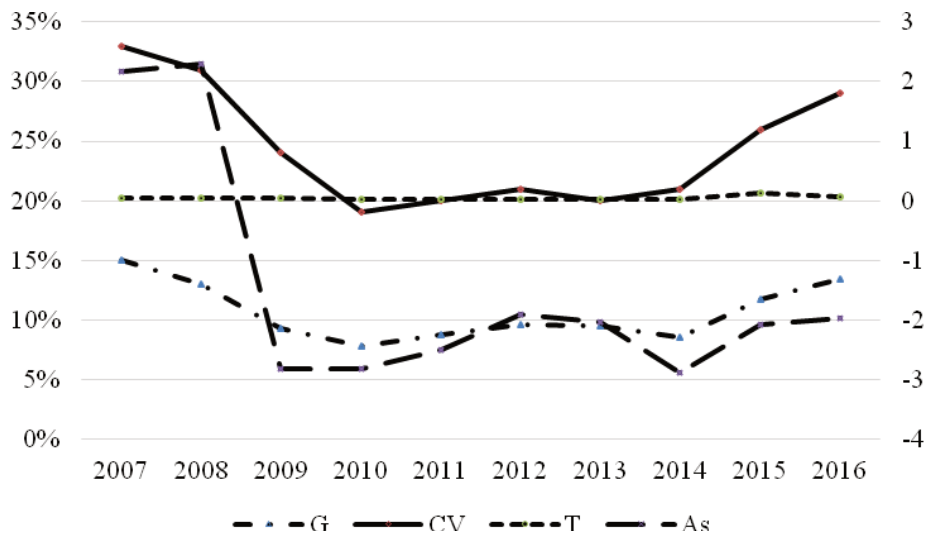
**Індикатори визначення  $\sigma$ -конвергенції за фінансовою стабільністю банків України протягом 2007-2016 рр.**

Індикатори визначення $\sigma$ -конвергенції	Роки									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
G	15%	13%	9,3%	7,8%	8,7%	9,6%	9,5%	8,5%	11,7%	13,4%
CV	33%	31%	24%	19%	20%	21%	20%	21%	26%	29%
T	0,050	0,045	0,043	0,023	0,026	0,026	0,025	0,031	0,128	0,059
As	2,16	2,29	-2,82	-2,83	-2,5	-1,92	-2,04	-2,89	-2,08	-1,97

За коефіцієнтом варіації CV сукупність вважається однорідною, якщо коефіцієнт не перевищує 33%. Індекс асиметрії, Джині та Тейла змінюється від 0 до  $\ln R$ . Крайні значення відповідають абсолютній міжсуб'єктній рівності і концентрації всієї активності в одному банку відповідно. Чим більше значення індексу, тим більшими є просторові відмінності.

Результати, наведені в табл. 1, дають можливість підтвердити гіпотезу про наявність  $\sigma$ -конвергенції. Розрахунок індикаторів виявив незначні значення показників та не перевищення критичних рівнів (рис. 2), що свідчить про наявність тенденції до скорочення дисперсії між банками України за рівнем їх фінансової стабільності. Це доводить високий рівень адаптивності фінансових систем до мінливих умов. Відмінні значення асиметрії свідчать про переважання банків нижче середнього рівня відносно спостережень за певний період часу.

Таким чином, результати аналізу підтверджують, що банки поступово зменшують відмінності між собою за рівнем їх фінансової стабільності. Проте, переважна частина банків має рівень фінансової стабільності нижче середнього, що потребує підвищення якості моніторингових процедур та розробки напрямів удосконалення щодо підтримки банків з нижчими показниками фінансової стабільності.



**Рис. 2. Показники  $\sigma$ -конвергенції за рівнем фінансової стабільності банків України за період 2007–2016 рр.**

Базовою для емпіричних оцінок є модель безумовної  $\beta$ -конвергенції. В якості базової моделі в пропонуваному комплексі розглянуто модель Барро і Сала-і-Мартіна (модель безумовної  $\beta$ -конвергенції)<sup>1</sup>, в якій передбачається, що в довгостроковому періоді банки приходять до єдиної для всіх траєкторії пропорційного зростання.

Формально модель безумовної конвергенції можна представити у вигляді:

$$\frac{\ln\left(\frac{y_t}{y_0}\right)}{T} = \alpha + \beta[\ln(y)_0] + \varepsilon, \varepsilon \sim N(0, \sigma^2) \tag{5}$$

де  $T$  – кількість років;  
 $y_t, y_0$  – метр, який містить норму технологічного прогресу та рівень доходу на душу населення в стійкому стані рівноваги в кінцевий ( $T$ ) і початкового ( $0$ ) моменти часу відповідно;  
 $\alpha, \beta$  – параметри моделі конвергенції;  
 $\varepsilon$  – випадкова компонента.

Темп конвергенції визначається знаком та значенням коефіцієнта  $\beta$ . Якщо  $\beta < 0$ , то по досліджуваній змінній спостерігається конвергенція; якщо  $\beta > 0$ , то має місце дивергенція. Розрахунок здійснено за допомогою побудови регресійних моделей темпів зростання параметрів. Результати оцінки параметрів моделі наведено в табл. 2.

Таблиця 2

**Перевірка наявності тенденції у прагненні банків України до єдиної траєкторії пропорційного зростання за рівнем їх фінансової стабільності**

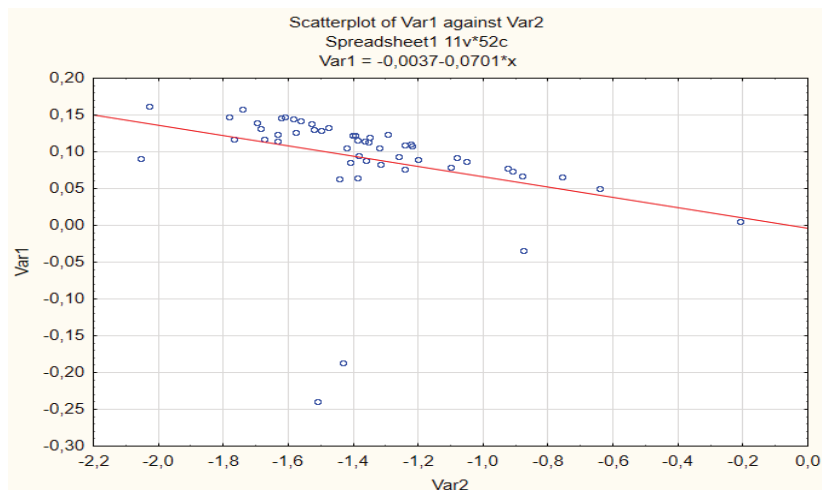
Показник	$\alpha$	$\beta$	$R^2$
Фінансова стабільність банків	-0,0037	-0,0701	0,2943

\* $R^2$  – оцінка значущості побудованої моделі. Якщо  $R^2 > 0,6$ , модель адекватна.

Аналіз взаємозв'язку між темпами зростання фінансової стабільності усієї сукупності банків України (рис. 3) дозволяє зробити висновок про слабкі конвергентно-дивергентні процеси протягом досліджуваного періоду (2007–2016 рр.), про що свідчить малий кут нахилу прямих.

<sup>1</sup> Глуценко, К.П. (2010). Исследования неравенства по доходам между российскими регионами. *Регион: экономика и социология*, 4, 88–119; Глуценко, К.П. (2010). Методы анализа межрегионального неравенства по доходам и их приложение к России. *Регион: экономика и социология*, 1, 54–87.

Аналіз даних, наведених у табл. 2 та на рис. 3, дозволяє зробити висновок про статистичну незначущість параметрів моделі безумовної конвергенції, що підтверджує гіпотезу про відсутність єдиної для всіх банків траєкторії рівноважного зростання за рівнем фінансової стабільності. Це зумовлює необхідність розгляду суб'єктів банківської системи комплексно та стимулювати досягнення рівня лідерів ринку.



**Рис. 3. Графічне зображення зближення банків України за рівнем їх фінансової стабільності**

Використання показників диференціації, розрахованих по групах, сформованих залежно від рівня обраного показника, значно збагачує можливість аналізу та інтерпретації даних. Тому для кількісного вимірювання нерівномірності всередині окремих груп використано квантильний метод. Оскільки просторово-часовий аналіз міжбанківської диференціації дозволив виділити стійкі кластери/групи банків з різними рівнями фінансової стабільності, то доцільно оцінити рівень конвергенції окремо для кожного з кластерів. Результати оцінки параметрів моделі в рамках кластерів наведені в табл. 3.

Таблиця 3

**Перевірка наявності тенденції у прагненні банків України щодо забезпечення їх фінансової стабільності у розрізі кластерів**

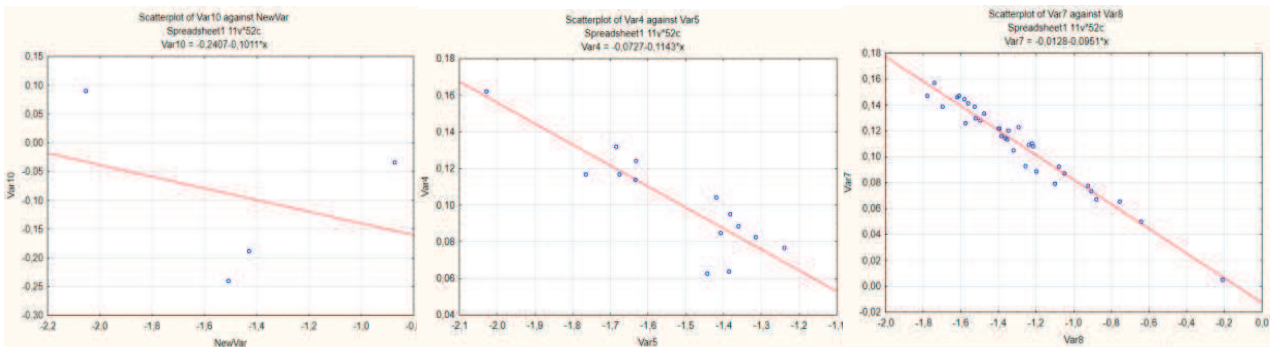
Кластер	$\alpha$	$\beta$	$R^2$
Н	-0,2407	-0,1011	0,3249
С	<b>-0,0727</b>	<b>-0,1143</b>	<b>0,8853</b>
В	<b>-0,0128</b>	<b>-0,0951</b>	<b>0,9791</b>

Н, С, В– кластер/група банків із низьким, середнім та високим рівнями фінансової стабільності відповідно

\* $R^2$  – оцінка значущості побудованої моделі. Якщо  $R^2 > 0,6$ , модель адекватна.

Отримані результати свідчать про явно виражену конвергенцію в другому та третьому кластерах, що представлені середнім та високим рівнями фінансової стабільності, що доводить взаємозв'язок банків в межах групи. Найбільш низька схильність до скорочення нерівності між банками низького рівня фінансової стабільності, що пояснюється непослідовним розвитком фінансового сектору України та неспроможністю нестабільних банків до швидкої адаптації в сучасних умовах. Це потенційні об'єкти для подальшої ліквідації, тому їм необхідно приділити особливу увагу з метою значного підвищення рівня їх фінансової стабільності та нівелювання цієї ситуації.

Наступним етапом аналізу є визначення можливості розвитку банків з урахуванням рівня їх фінансової стабільності, що доцільно здійснити за допомогою клубної конвергенції.



**Рис. 4. Графічне зображення зближення банків України за рівнем їх фінансової стабільності окремо для кластерів**

Клубна конвергенція означає, що економічні суб'єкти досягають різних рівнів показника фінансової стабільності в довгостроковій перспективі, якщо в економіці присутні структурні неоднорідності і початкові умови, які значно їх впливають на розвиток<sup>1</sup>. Замість регресій Д. Ква використовує для аналізу конвергенції ланцюги Маркова. Дослідження ланцюгів Маркова можна звести до аналізу матриці перехідних ймовірностей, кожен елемент якої – ймовірність переходу зі «стану n в стан m». Суть методу зводиться до розподілу середовищ за банками у вихідний і кінцевий моменти часу, так звані цільові роки. Потім банки ранжуються за зростанням і за даним розподілу виділяються 20% групи (квантілі для кожного року окремо). Результатом виступає матриця ймовірності переходу банку з одного квантіля в інший. Ймовірність переходу розраховується як відношення частоти переходів на початкову кількість банків у групі<sup>2</sup>:

$$P = \frac{n_{im}}{N_{i0}}, \tag{6}$$

$n_{im}$  – кількість банків, які перейшли з групи i в групу j;  
 $N_{i0}$  – кількість банків у групі i в початковий момент часу.

Розділивши банки за кластерами та дослідивши їх динаміку віднесення до певного кластера протягом періоду 2007-2016 рр., визначимо кількість їх стабільних положень та переходів до інших кластерів, що визначає потенційну можливість формування постійних кластерів за рівнем фінансової стабільності банків та ймовірність переходу до кластера більш високого рівня. Перехід кожного з банків протягом періоду 2007-2016 рр. відображено в матриці переходів (табл. 4).

Таблиця 4

**Матриця переходу банків України між кластерами за рівнем їх фінансової стабільності**

Групи банків в залежності від рівня їх фінансової стабільності		Кінцевий стан			Кількість початкових станів в кластері
		Кластер Н	Кластер С	Кластер В	
Початковий стан	Кластер Н	41 (41%)	7 (7%)	46 (46,5%)	99
	Кластер С	4 (5,6%)	13 (18%)	46 (78,8%)	71
	Кластер В	7 (2%)	43 (14,5%)	254 (85,8%)	296
Кількість кінцевих станів в кластері		58	73	337	

<sup>1</sup> Коломак, Е.А. (2009). Модели региональной политики: конвергенция и дивергенция. *Вестник НГУ. Серия: Социально-экономические науки*, Т. 9, Вып. 1, 113–120.

<sup>2</sup> Раевнева, Е.В., Бобкова, А.Ю. (2011). Диагностика неравномерности в доходной части региональных бюджетов Украины. *Бизнес Информ*, 7 (1), 56–58.

Дана матриця відображає, скільки разів, і в які групи переходили банки протягом зазначеного періоду. На діагоналі матриці відображено кількість переходів з плином часу у свою ж групу, тобто, іншими словами, кількість незмінних положень. Для побудови матриці перехідних ймовірностей, необхідно кожен з переходів розділити на вихідну кількість станів в кластері. При цьому формується матриця розмірністю  $i$  на  $j$ , в якій відбивається ймовірність переходу банків з одного кластера в інший.

За результатами аналізу представлених в матриці перехідних ймовірностей можна зробити висновок, що досить висока ймовірність для банків залишитися у своєму початковому кластері та перейти до кластеру з високим рівнем фінансової стабільності. Слід зазначити, що існує й висока ймовірність залишитися у кластері з низьким рівнем фінансової стабільності, тобто таким банкам необхідно створити умови для переходу до кластеру, якому відповідає високий рівень аналізованого параметру.

Вірогідність переходу з високого та середнього в кластер з низьким рівнем фінансової стабільності не перевищує 10%, тобто банки з високим рівнем фінансової стабільності в подальшому будуть підтримувати цей рівень.

**Висновки.** Таким чином, виявлено позитивну тенденцію до сталості банків з високим рівнем фінансової стабільності (85%) та переходу із груп з низьким та середнім рівнями фінансової стабільності до групи з високим її рівнем (46 % та 78% відповідно). Найменш сталим є група банків з низьким рівнем фінансової стабільності, і вірогідність підвищення рівня їх фінансової стабільності дуже висока, що позитивно впливає на розвиток банківського сектору та пояснюється високими вимогами до діяльності банків в Україні.

Ймовірність залишитися в кластері характеризує фінансову стабільність банку в подальшому. Найбільш стійкі банки ніколи не змінювали свого положення. Це характерні представники кластера, і фінансова політика при формуванні різних підходів до даним кластерам повинна бути зорієнтована саме на ці банки. У табл. 5 наведені банки за відсотком їх сталості у кластері чи ймовірністю переходу до кластера більш високого рівня.

Таблиця 5

#### Перспективи банків України щодо забезпечення їх фінансової стабільності

Параметри стійкості кластерів		Банки-представники кластерів	Перспективи зміни рівня фінансової стабільності банків
Стійкість кластера В	70 %	«Перший інвестиційний банк», АБ «Експрес-банк», АБ «Кліринговий дім», Акціонерний банк «Південний», АТ «Банк Богуслав», АТ «Прокредит банк», АТ «Регіон-банк», АТ «Укрбудінвестбанк», Банк інвестицій та заощаджень, ПАТ «Кредитвест банк», ПАТ «Кредіагрікольбанк», ПАТ «Кредобанк», ПАТ «Полтава-банк», ПАТ «Сітібанк»	Прогнозується високий рівень фінансової стабільності
Стійкість кластера В	60 %	«Укргазбанк», АКБ «Індустріалбанк» АТ «Альтбанк», АТ «Місто Банк», АТ «ОТП банк», АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Укресімбанк», ПАТ «ПУМБ», ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ «Банк "Грант"», ПАТ «Кредит Європа банк», ПАТ «Себ корпоративний банк»	
Стійкість кластера С	50 %	Український банк реконструкції та розвитку	Прогнозується середній рівень фінансової стабільності
Перехід з кластерів Н та С до В	30 %	ПАТ «АКБ "Траст-капітал"», ПАТ «Альфа-банк», ПАТ «Банк альянс», ПАТ «КБ "Земельний капітал"», ПАТ АКБ «Аркада», ПАТ АКБ «Львів»	Для ПАТ АКБ «Аркада», ПАТ АКБ «Львів» прогнозується високий рівень фінансової стабільності.



Параметри стійкості кластерів		Банки-представники кластерів	Перспективи зміни рівня фінансової стабільності банків
Перехід з кластера В до С та Н	20-30 %	АТ «БМ банк», ПАТ «АКБ "Траст-капітал"», ПАТ «Альфа-банк», ПАТ «Банк альянс», ПАТ «Банк кредит Дніпро», ПАТ «КБ "Земельний капітал"», ПАТ «ВТБ банк», ПАТ «Діамантбанк»	<p>Для ПАТ «АКБ "Траст-капітал"», ПАТ «Альфа-банк», ПАТ «Банк альянс», ПАТ «КБ "Земельний капітал"» спостерігаються постійні переходи між кластерами, що ускладнює прогнозованість рівня їх фінансової стабільності.</p> <p>Для АТ «БМ банк», ПАТ «ВТБ банк», ПАТ «Діамантбанк» прогнозується низький рівень фінансової стабільності. Необхідним є посилений контроль за діяльністю відповідних банків, постійний моніторинг індикаторів їх фінансової стабільності</p>

Слід зазначити, що деякі банки, а саме ПАТ «АКБ "Траст-капітал"», ПАТ «Альфа-банк», ПАТ «Банк альянс», ПАТ «КБ "Земельний капітал"», постійно змінюють свою позицію відносно знаходження у кластері, що негативно впливає на фінансову стабільність банківської системи в цілому. До таких банків слід висувати жорсткі умови щодо підтримання постійного рівня їх фінансової стабільності.

Банки, у яких є висока ймовірність перейти до кластера більш високого рівня, а саме Для ПАТ АКБ «Аркада», ПАТ АКБ «Львів», є так званими граничними банками. Їх нестійке положення могло бути викликано різними факторами внутрішнього та зовнішнього середовища. Однак, на даний період видно, що у цих банків є можливості для підвищення їх фінансової стабільності. Тому необхідним є виявлення причин, які в певні періоди впливали на посилення їх розвитку, а також визначити, які саме фактори або які важелі банківського регулювання є ефективними в даній групі банків. До них доцільно розробляти й впроваджувати заходи щодо підтримки та розвитку тих характеристик, які б допомогли їм зміцнитися в кращому положенні.

Діяльність банків, для яких прогнозується перехід до кластера низького рівня, такі як АТ «БМ банк», ПАТ «ВТБ банк», ПАТ «Діамантбанк», повинна бути під постійним пильним контролем НБУ; такі банки потребують державної підтримки для фінансового оздоровлення.

В цілому, очевидні диспропорції у розподілі банків України за рівнем їх фінансової стабільності вимагають формулювання пропозицій, які б сприяли створенню умов для вирівнювання цих диспропорцій. В компетенції фінансової політики держави не допустити значного занепаду одних на тлі розвитку інших фінансових установ, шляхом формування системи взаємозв'язків між всіма фінансовими посередниками та розвитку конкурентних переваг найменш розвинених з них.

#### References:

1. Barro, R.J. (1992). Convergence. *Journal of Political Economy*, no. 100, 223–251.
2. Barro, R.J. (1991). Convergence across states and regions. *Brookings Papers on Economic Activity*, no. 1, 107–158.
3. Barro, R.J. (2004). *Economic Growth*. London, England, MIT Press, 47-56.
4. Quah, D.T. (1993). Galton's Fallacy and Tests of the Convergence. *Scandinavian Journal of Economics*, no. 95, 47–53.
5. Glushhenko, K.P. (2010). Issledovaniya neravenstva po dohodam mezhdu rossijskimi regionami [Researches of inequality of incomes between Russian regions]. *Region: jekonomika i sociologija* [Region: Economics and Sociology], no. 4, 88–119. [in Russian].
6. Glushhenko, K.P. (2010). Metody analiza mezhregional'nogo neravenstva po dohodam i ih prilozhenie k Rossii [Methods of analysis of interregional income inequality and their application to Russia]. *Region: jekonomika i sociologija* [Region: Economics and Sociology], no. 1, 54–87. [in Russian].

7. Glushhenko, K.P. (2012). Mify o beta-konvergencii [Myths about Beta-Convergence]. *Zhurnal Novoj jekonomicheskoy associacii* [Journal of the New Economic Association], no. 4(16), 26–44. [in Russian].
8. Glushhenko, O.V. (2017). Institucijne zabezpečennja finansovoi infrastrukturi: shljahi zmeshennja urazlivosti [Institutional provision of financial infrastructure: ways to reduce vulnerability]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], no. 5, 44–49. [in Ukrainian].
9. Gur'janova L. S. (2011). Modeli mezhregional'noj konvergencii [Models of Interregional Convergence]. *Visnik Shidnoukrainskogo nacionalnogo universytetu imeni V.Dalja* [Bulletin of the East-Ukrainian National University named after V. Dal], no. 2 (156), 59–65. [in Russian].
10. Zverev, D.V. (2010). *Subfederal'naja fiskal'naja politika v Rossii mezhregional'nye razlichija i svjazi* [Subfederal Fiscal Policy in Russia, Interregional] *Differences and Relationships*, 209. Moscow, 102. [in Russian].
11. Iodchin, A.A. (2007). Dekompozicija mezhregional'noj konvergencii v Rossii [Decomposition of Interregional Convergence in Russia]. *Audit i finansovyj analiz* [Audit and Financial Analysis], no. 4, 1–7. [in Russian].
12. Kolomak, E.A. (2010). Izmenenie mezhregional'nogo neravenstva v Rossii [Changing the interregional inequality in Russia]. *Vestnik NGU. Serija: Social'no-jekonomicheskie nauki* [Vestnik NMU. Series: Socio-economic sciences], no. 1, 78–85. [in Russian].
13. Kolomak, E.A. (2009). Modeli regional'noj politiki: konvergencija i divergencija [Model of Regional Policy: Convergence and Divergence]. *Vestnik NGU. Serija: Social'no-jekonomicheskie nauki* [Vestnik NMU. Series: Socio-economic sciences], no. 1, 113–120. [in Russian].
14. Libman, A.M. (2006). Rol' jekonomicheskoy integraciii/deziintegracii na postsovet'skom prostranstve: kolichestvennyj analiz [The Role of Economic Integration and Disintegration in the Post-Soviet Space: Quantitative Analysis]. *Problemy prognozirovanija* [Problems of Forecasting], no. 5, 58–74. [in Russian].
15. Libman, A.M. (2008). Jendogennaja (de)centralizacija i rossijskij federalizm [Endogenous (de) centralization and Russian federalism]. *Prikladnaja jekometrika* [Applied econometrics], no. 1 (9), 23–57. [in Russian].
16. Raevneva, E.V. (2011). Diagnostika neravnomernosti v dohodnoj chasti regional'nyh bjudzhetov Ukrainy [Diagnostics of Unevenness in the Income Part of the Regional Budgets of Ukraine]. *Biznes Inform* [Business Inform], no. 7 (1), 56–58. [in Russian].
17. Tolmachev, M.N. (2012). Teoreticheskie i jempiricheskie podhody k konvergencii sel'skohozjajstvennogo proizvodstva [Theoretical and empirical approaches to the convergence of agricultural production]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta* [The Bulletin of Volgograd State University], no. 1 (20), 193–199. [in Russian].